

ний рівень розвитку хімічної технології, тому що він, добре володів трьома іноземними мовами, неодноразово відвідував провідні закордонні підприємства, ознайомлювався з новітньою технічною літературою, брав участь у роботі товариств, з'їздів тощо. За 42-річну наукову діяльність було надруковано 86 експериментальних робіт, більшість із них вийшла на сторінках «Журнала Русского физико-химического общества». Про значний внесок О. П. Лідова у поширення технічних знань свідчить його діяльна участь у роботі Товариства фізико-хімічних наук при Харківському університеті, видавництві енциклопедичних словників Брокгауза та Ефрона, Товариства братів Гранат.

Отже, професор О. П. Лідов заклав принципові напрямки наукової та навчальної роботи з технології органічних речовин, що витримали випробування часом. Завдяки його доброзичливості та підтримці знайшли свій науковий шлях С. О. Фокін, М. . Кузнєцов, Г. М. Гулінов, Б. Н. Тютюнников. Олександр Павлович Лідов був один із видатних російських хіміків-технологів, за словами професора М. І . Кузнєцова. На сьогоднішній день попри визначальну роль професора О. П. Лідова як фундатора наукового та освітнього напрямку у НТУ «ХП» з технології жирів, технології фарб та напівпродуктів, технології коксування, питання визначення наукового доробку ученого залишається відкритим.

Звягінцева Ю. Ю.

НТУ «ХП»

НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА ІВАНА ПАВЛОВИЧА ОСИПОВА

На сучасному етапі актуальність даної теми є очевидною, оскільки напрацювання вченого є масштабними і змістовними, дослідження проблематики мають всі перспективи для продовження. Ознайомлення студентської молоді, широкого загалу із життєвим шляхом і науковою діяльністю І. Осипова буде сприяти поверненню із забуття імені видатного вченого, який розпочав свою наукову діяльність у Харкові. Також необхідно популяризувати науково-технічний доробок видатної постаті Осипова не лише в межах Політехнічного вузу, а й на теренах всієї України. Перші кроки майбутнього вченого слугують яскравим прикладом для сучасного студентства, молодих науковців. Також пам'ять про цю Людину з великої літери має бути збережена для майбутніх поколінь.

Іван Павлович Осипов народився 30 липня (11 серпня за новим стилем) 1855 р. у м. Харкові. Після закінчення в 1871 р. 2-ї чоловічої Харківської гімназії для подальшого навчання вчений обрав фізико-хімічне відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. Його вчителями, зокрема, були засновник сучасної фізичної хімії, майбутній академік М. М. Бекетов, професори Г. І. Ледермарк та О. П. Ельтеков. Перша студентська робота І. П. Осипова, присвячена вивченню дії сірчаної кислоти на аміден, як серйозне дослідження, була заслухана 6 березня 1875 р. на засіданні відділення хімії Російського Фізико-хімічного товариства. У своїй другій роботі Іван Осипов визначив довжину секундного маятника для міста Харкова.

Природні здібності дослідника та майбутнього вченого-хіміка, професора І. П. Осипова після закінчення 2-ї Харківської гімназії повною мірою розкрилися під час навчання на фізико-хімічному відділенні фізико-математичного факультету Харківського університету. Цьому сприяло те, що завдяки когорті відомих вчених-хіміків М. М. Бекетова, Г. І. Ледермарка, О. П. Ельтекова та інших у навчальному закладі була створена атмосфера наукового пошуку та підтримки талановитої студентської молоді. Перші студентські та лаборантські роботи, виконані І. П. Осиповим, мали всі ознаки серйозних наукових досліджень. Вони стали підставою для його входження до кола наукового середовища як офіційного члена фізико-хімічної секції Товариства дослідних наук Харківського університету в 1877 р. та виявилися добрим підґрунтям для фундаментальних наукових досягнень.

У 1906 р. І. П. Осипова як одного із найавторитетніших фахівців хімічної науки запрошеного до Харківського технологічного інституту на посаду професора органічної хімії з одночасним завідуванням хімічною лабораторією. Це було не випадковим, адже на початку ХХ ст. ХТІ став провідним вищим навчальним закладом на території нинішньої України в галузі хімічної технології. Учений викладав не лише органічну, але й неорганічну, аналітичну та фізичну хімію. Окрім ХТІ, у ці роки він продовжував читати курси хімії і в інших навчальних закладах Харкова, зокрема в Харківському університеті, Жіночому медичному інституті, на вищих жіночих курсах. Для студентів юридичного факультету університету вчений розробив авторський курс «Наукові основи експертизи в справах про підпал та про підробку». Як фахівця, його неодноразово запрошували для проведення різноманітних судових експертиз.

І. П. Осипов зробив значний внесок у розвиток теоретичної, неорганічної, органічної, фізичної, аналітичної хімії; поліпшення викладання хімії майбутнім медикам. Помітними стали його напрацювання в галузі історії хімії, історії вітчизняної вищої школи. Творча спадщина вченого нараховує 217 наукових праць, перекладів, редагувань, лекцій, рецензій, повідомлень, телеграм тощо. Учений представляв університет та ХТІ на низці наукових з'їздів країни, зокрема, на I-му та II-му Менделєєвських з'їздах із загальної та прикладної хімії; на VIII, IX, XI, та XIII з'їздах Російських природодослідників та лікарів, а також на III Всеросійському з'їзді з технічної та професійної освіти.

Камчатний В. Г.
НТУ «ХП»

ДОСЯГНЕННЯ ПРОФЕСОРА К. В. РОЛЛ У ГАЛУЗІ ХІМІЇ

Науковець, викладач, громадський діяч, професор Клара Володимирівна Ролл (1877–1958 рр.) увійшла в історію як одна із найталановитіших українських жінок – хіміків, послідовниця справи відомого вченого, директора (ректора) Харківського технологічного інституту, заслуженого професора І. П. Осипова. Попри це, її творча біографія досліджена вельми фрагментарно. Дана праця має на меті спробу узагальнення науково-освітніх досягнень К. В. Ролл на теренах хімії.

К. В. Ролл народилася 22 (10 травня) 1877 р. в Умані (колишня Київська губернія, нині – Черкащина) в сім'ї службовця. Навчалася в Одеській жіночій гімназії. Внаслідок того, що вища освіта для жінок у той час у Російській імперії була майже недоступна, продовжила навчання за кордоном у Швейцарії. У 1904 р. закінчила фізико-хімічний факультет Женевського університету із ступенем бакалавра. Під керівництвом професора Л. Дюпарка виконала дослідження складу однієї із груп вапняків у місцевості Невшатель. Із 1906 р. – доктор фізичних наук. Після повернення з навчання зарахована асистентом хімічної лабораторії Харківського університету, яку очолював І. П. Осипов. Це стало першим у історії університету прецедентом прийняття жінки-хіміка на викладацьку роботу. У 1912–1914 рр. працювала у складі університетської комісії з побудови нового хімічного корпусу.

Разом із своїм наставником у 1907 р. К. В. Ролл взяла участь у ор-